

**läsnäolo ja vuorovaikutus näyttelijäntyön
perusteiden oppimisen näkökulmana**

Tiina Markkanen

älä näyttele

Tiina Markkanen

älä näyttele

© 2018 Tiina Markkanen

Kansi: Jaakko Kukkonen

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-80-0373-1

sisältö

EN KOSKAAN RYHDY OPETTAJAKSI	11
OPPIÄITI EILA RINNE	17
MITÄ OPETAN	19
MITEN OPETAN	19
harhaan ampuminen ja terve ahdistus roolin perspektiivistä yhteinen arviointi	
MONOLOGITYÖPAJA	25
mitä monologityöpajassa tapahtuu tavoiteltava osaaminen miten tehdään	
1 KUVA/ MATKA ALKAA	28
ennakkotehtävä mitä opetellaan mitä tapahtuu	
2 FAKTAT JA FIKTIOT/KUKA ON KUVASSA	30
tehtävä mitä opetellaan mikä on fakta ja fiktio roolityössä mitä tapahtuu arviointi	
3 NÄKÖKULMA/MINÄ OLEN KUVASSA	38
tehtävä	
kuka	
mitä opetellaan mitä tapahtuu ajastettuna syntyneitä tekstejä	

4 ROHKEUS / I TARJOUS	43
tehtävä	
mitä opetellaan	
määreet	
missä	
mitä on tapahtunut juuri äsken	
mielikuvat	
miten harjoitellaan	
miten tekstiä syötetään ja vastaanotetaan	
miten harjoittelua katsotaan	
miten arvioidaan	
mitä tapahtuu harjoiteltaessa	
5 LÄSNÄOLO / TILANTEEN NÄYTTELEMINEN	63
miten tehdään	
mitä tehdään	
miten kohdennetaan	
roolin itsekeskeisyys	
arviointi	
6 PYRKIMYS VAI PERUSTELU / II TARJOUS	81
tehtävä	
mitä opetellaan	
voitto/tarve	
intentio/pyrkimys vastaan motivaatio	
mitä tehdään	
terve ahdistus	
arviointi	
7 TEKSTI KOHTAA TILANTEEN	92
arviointi	

8 KÄÄNNEKOHTA/III TARJOUS	95
tehtävä	
käännepohta	
mitä opetellaan	
mitä tapahtuu	
9 VALITSE TEKSTI /TOISTO	102
tehtävä	
näytteleminen on toiston taidetta	
mitä opetellaan	
mitä tapahtuu	
10 DEMONSTRAATIO/YLEISÖ	110
mitä tehdään	
työpajan purku	
MERJA TEKSTI JA TARJOUKSET	113
DIALOGITYÖPAJA	120
mitä dialogityöpajassa tapahtuu	
tavoiteltava osaaminen	
VAIKUTA JA VAIKUTU/ KUUNTELE JA TARJOA	128
mitä opetellaan	
1 kuuntele vastaanäyttelijää/hyväksy/vaikutu	
2. älä kuuntele vastaanäyttelijää/ tyrmää/vaikuta	
3. kuuntele ja tarjoa/vaikuta ja vaikutu	
arviointi	

ESTEET VUOROVAIKUTUKSESSA	136
mitä tapahtuu	
este	
taktiikka	
taite	
mitä tehdään	
arviointi	
STATUKSET VUOROVAIKUTUKSESSA	143
mitä opetellaan	
mitä tapahtuu	
arviointi	
DIALOGITYÖPAJAN ARVIOINTI	151
lopuksi	152

"Opettaminen on yksinkertaisesti jonkun muun kokemus. Opettaja on kulkenut polun, ja sinä katsot jälkiä tomussa. Ne voivat antaa vihjeitä siitä minne mennä. Mutta jäljet ovat jonkun muun menneisyys, eivät sinun tulevaisuutesi. Kaikki kirjat ja kurssit ovat vain karttoja toisten ihmisten menneisyydestä. Omaksu ne, käytä ne hyväksesi, mutta muista että oma polkusi on erilainen, ja sitä polkua sinun on seurattava. Älä kopioi toisen polkua; käytä heidän tietojaan, mutta muista että maisema, jonka halki oma polkusi kulkee, on ainutlaatuinen. Silti paradoksi pysyy: sinun täytyy löytää oma polkusi, mutta et näe sitä kun olet siellä, vasta kun olet kulkenut sen päähän."

Yoshi Oida: Näkymätön näyttelijä

Tämä harjoituskirja kertoo näyttelijäntyön perusteista ja niiden opettamisesta Teatteri Väkihahvassa vuosina 1998 – 2013. Väkihahva oli Pohjois-Karjalan opiston yhdeksän kuukautta kestävä näyttelijäntöyökoulutus. Opiskelijat tulivat kunnianhimoisina etsimään tietoa ja taitoja, jotta oma osaaminen johtaisi näyttelijän ammattiin tai myös testaamaan vastaako haave näyttelijän ammatista todellisuutta.

Ensimmäisen reflektion opetuksestani kirjoitin tammikuussa 2002 otsikolla Eksymättömät harhaan ampujat. Versioita syntyi vuosien saatossa monta. Aluksi luulin opettavani lähestymistapoja roolia varten. En opettanut. Hain kokemusta autenttisesta läsnäolosta. Sitä sataprosenttista, jonka Eila Rinne nosti yhdeksi kolmesta suuresta. Ja sen etsimiseen pilotin Mistä on kysymys. Toisen suuren. Ja se kolmas, Rohkeus, kulki mukana koko ajan tarjouksissa, huonona olossa, housun punttien tutinassa, keskusteluissa. Tutkimista ja reflektöimistä riitti 15 opettajavuotta.

Minä rakastan hyviä tarinoita. Ne voi kertoa miten vain, käyttää mitä keinoja tahansa. Mutta olennaista on, että näyttelijä nappaa katsojan mukaansa tarinaan. Väkihahvassa tyypillistä oli monistaa päähenkilöt usealle näyttelijälle. Tämä ihan käytännön syystä, koska hyvää näyteltävää oli pakko löytää paljon. Olisi ollut epäoikeudenmukaista, jos vain yksi saisi suuren roolin ja

muut kantaisivat taustalla tarjotinta. Opiskelija joutui kantamaan sekä pääroolia että sitä tarjotinta. Se tuotti ymmärryksen oman työn tekemisen merkityksestä yhteisessä kokonaisuudessa. Kun näyttelijä osaa olla läsnä sivuroolissa ja näytellä niin, että päärooli voi levätä tilanteessa, ymmärtää jo paljon näyttelijäntyöstä.

Katsojana teatterissa haluan nähdä ihmisen. Haluan, että tarina koskettaa minua ja haastaa ajattelemaan. Minun ei tarvitse ymmärtää kaikkea mutta minut täytyy nykäistä mukaan matkaan. En halua pinnistellä tekstin kuuntelemisessa, tilanteen kustannuksella. Tarkasti ajateltu on tarkasti näytelty.

Intui tiolle on raivattava tilaa. Sen on saatava vaelttaa ja nousta rauhassa. Sen edestä on selätettävä kerta kerran jälkeen monta estettä: kontrolli, häpeä, suorittaminen, laiskuus. Näyttelijäntyön perusasioiden haltuunotto antaa rauhan laskeutua olennaiseen. Se antaa välineitä valmistautua ja kykyä jäsentää omaa työtään, uskallusta harjoitella, kohdata vastaanäyttelijä ja yleisö. Tieto perusasioista ja oma autenttinen kokemus läsnäolosta vapauttavat näyttelemään. Siihen keskittyy tämä työkirja.

Olen kirjoittanut tämän ajatellen alalle hakeutuvia näyttelijöitä, harrastajateattereiden ohjaajia, teatteri-ilmaisun ohjaajia, äidinkielen ja draaman opettajia. Toivottavasti löydätte kirjasta kulmaa omaan työhönne.

*Kiitos Pohjois-Karjalan taidetoimikunta
puolivuotisesta apurahasta.*

Kiitos Kaitsu yhteisestä urakoinnista Teatteri

Väkivahvassa;

Malla kirjan nimestä;

Jaakko kirjan kannesta;

*Merja, Venla, Miika, Janna, Mikko ja Jukka
tekstilainauksista;*

Suomen parhaat kotijoukot olemassaolosta.

*Ja kiitos Teatteri Väkivahvan opiskelijat. Te, jotka
olette tulevia tai olevia teatterin ammattilaisia,
teatterin intohimoisia harrastajia ja vaativia katsojia!*

Joensuussa kesäkuussa 2018

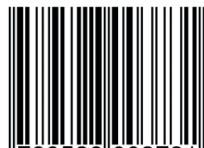
Tiina Markkanen

”Kun aloitin työt opettajana Teatterilinjalla, sittemmin Teatteri Väkihahvassa, ei näyttelijäntöön perusteista löytönyt opetettavaa painettua materiaalia. Teoriaa löytyi ja harjoitteita improvisaatiosta. Purin omaa kokemustani, mietin sisältöä ja kehitin pedagogisen opetusmetodin: harhaan ampuminen ja terve ahdistus. Tärkeäksi nousi oman opettajani näyttelijä Eila Rinteen jättämä perintö.”

Älä näyttele on tie näyttelijäntöön perusteiden tutkimiseen ja haltuun ottamiseen. Materiaali sisältää monologi- ja dialogityöpajan.

Tiina Markkanen on Joensuussa asuva näyttelijä-ohjaa- ja-käsikirjoittaja, joka toimi TEATTERI VÄKIVAHVAN näyttelijäntöön koulutuksen vastaavana lehtorina 15 vuoden ajan.

ISBN 978-952-80-0373-1

9 789528 003731